Communication and Argumentation in the Public Sphere **ISSN 1843 - 7893**
(2007) Year I, Issue 2
Galati University Press
Editors: Anca Gâță & Adela Drăgan
Proceedings of the Conference *Public Space* vs *Private Space*, SECOND VOLUME
April 12th-14th, 2007 – "Dunărea de Jos" University, Galați Romania
pp. 318-322

Oana Magdalena CENAC
Despre valorile verbului a face

Universitatea Dunărea de Jos, Galați, ROMÂNIA
oanacenac@yahoo.com

Introducere

Comunicarea în spațiul public, spre deosebire de cel privat, presupune o suită de restricții lingvistice (şi nu numai)pe care o comunitate lingvistică le impune şi pe care orice vorbitor trebuie să şi le însuşească pentru a fi acceptat şi înțeles de comunitatea respectivă. La nivel lingvistic, cazul verbului *a face* reprezintă un caz fericit întrucât are o frecvență amplă indiferent dacă avem în vedere mediul familial sau dimpotrivă cel riguros, ştiințific.

1. Polisemia verbului a face

Limba română cunoaşte numeroase construcții cu verbul *a face*, un verb care poate fi descris ca „polisemantic", având valori sintactico-semantice multiple. Privite global, construcțiile cu *a face* şi valorile lui semantice pot fi grupate în trei tipuri sintactice: tranzitiv, intranzitiv şi reflexiv.

În majoritatea contextelor în care apare, sensul lui *a face* este stabilit, lămurit de sensul substantivului sau al celorlalte cuvinte cu care se combină; în cazul expresiilor, sensul este consacrat prin uz, prin urmare orice fel de explicație devine inutilă:

(1) a construi (a face o casă), a găti (a face mâncare), a scrie, a costa, a valora, a produce, a naşte, a da roade, a parcurge o distanță, etc.

În unele construcții sensul verbului *a face* este de proces:

(2) mi se face foame / frică / sete, etc.

În continuare vom lua în discuție cele trei ipostaze în care verbul *a face* poate să apară.

2. Construcții tranzitive cu a face

Ca *verb tranzitiv*, *a face* se poate construi, pe lângă un obiect direct, cu un obiect secundar, un dativ posesiv, un obiect indirect în dativ sau cu o predicație suplimentară. Substantivele-obiecte directe care apar împreună cu verbul *a face* pot fi abstrcate sau concrete, animate sau inanimate, personale sau non-personale. În combinație cu un substantiv concret, *a face* are sensul de a produce obiectul respectiv: „*a face o casă*". În alte construcții în care substantivele au articol hotărât, verbul *a face* capată sensul „*a da valoare*"; sensul acesta diferă de cel avut în construcțiile cu substantive nearticulate sau însoțite de articole nehotărâte:

Tonul face muzica.

BDD-A25317 © 2007 Galați University Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 23:55:10 UTC)

Un fenomen interesant este cel al sinonimiei sintactice între construcțiile cu *a face* şi un substantiv, adjectiv sau altă parte de vorbire, pe de o parte şi, pe de altă parte, verbele înrudite derivațional cu substantivul sau adjectivul respectiv. De pildă verbul *a ocoli* (sinonim cu *a face un ocol*) aparține fondului vechi al limbii; alte verbe sunt împrumutate: *a raporta, a calcula, a apela la, a filma,* etc. Exemplele cele mai potrivite pentru a proba relația dintre construcția cu *a face* şi construcția cu verbul derivat este reprezentată de construcțiile în care obiectul direct este un substantiv care denumeşte o activitate. Acestea pot fi sinonime cu verbe înrudite derivațional cu substantivul respectiv:

Schiază de când era copil

vs

Face schi de când era copil.

Deşi, la prima vedere, am fi tentați să credem că nu există nici o deosebire între construcția cu verb şi expresia *a face* + nume de activitate, totuşi, o analiză mai atentă poate scoate la lumină câteva deosebiri semantice şi sintactice.

2.1. Construcția a face + *nume de acțiune*

2.1.1. O primă diferență constă în faptul că această construcție se referă la o activitate frecventă, obişnuită, în timp ce construcția cu verbul înrudit poate avea această interpretare, dar şi interpretarea de activitate actualizată, desfăşurată în momentul vorbirii:

(3) – Ce face Mihai acum?
– Schiază.
– Face schi.

Substantivele cu care poate apărea *a face* cu sens habitual se referă, în general, la activități sportive sau artistice. Există însă şi excepții:

(4) Face fotbal de când era mic

vs

Joacă fotbal de când era mic.

2.1.2. Un alt aspect interesant se referă la faptul că nu toate substantivele care apar în construcții cu *a face* (având valoare habituală) sunt înrudite cu verbe. Unele sunt chiar substantive concrete, denumind obiecte:

(5) Face vioară de la şase ani.

(6) Face engleză din clasa întâi.

Se poate considera că aceste construcții sunt eliptice, lipsind sintagma *lecții de...* . Substantivele care apar în aceste structuri denumesc instrumente muzicale, obiecte de studiu, iar activitățile denumite sunt habituale, presupun un anumit program şi o anumită metodă.

2.1.3. O altă diferență se referă la faptul că, în construcția cu *a face* + nume de activitate se pot adăuga diferiți adjuncți clasificatori, ceea ce nu este posibil întotdeauna în construcția cu verbul înrudit:

(7) Face schi de performanță de la zece ani.

(8) Schiază de performanță de la zece ani.

(9) Face dans sportiv de cinci ani.

(10) Dansează sportiv de cinci ani.

2.1.3.1. Apar însă şi excepții aşa cum se întâmplă în exemplul:

(11) Face pictură în ulei.

vs

(12) Pictează în ulei.

BDD-A25317 © 2007 Galați University Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 23:55:10 UTC)

2.2. Construcția a face + *substantive concrete /abstracte*

2.2.1. În structura cu obiect direct apar şi substantive nearticulate la singular; aceste substantive formează cu verbul *a face* o structură locuționară, în care nu este posibilă apariția pluralului sau a formei articulate.

a face politică, a face burtă, a face gură, a face reclamă, a face parte din..., a face semn, a face mâncare, etc.

2.2.2. Când primesc adjuncți, unele substantive se articulează:

(13) A făcut un scandal monstru.
A făcut o reclamă interesantă.
A face o politică agresivă.

2.2.3. Alte substantive însă rămân nearticulate când se construiesc cu adjuncți.

(14) A făcut mare gălăgie.
A făcut închisoare pe viață.

2.2.4. Prezența adjuncților este obligatorie pentru a putea rămâne în acest tipar de construcție:

(15) Îşi face sânge rău.
Îşi face inimă rea.

În limbajul colocvial aceste construcții apar cu substantive intrate foarte recent în limbă: *a face lobby, a face upgrade, a face stand up de dimineață şi până seara*.

2.2.5. În structuri locuționare, *a face* poate apărea împreună cu substantive nearticulate la plural: *a face genunchi, a face bani, a-şi face griji, a face iluzii, a face ochi*, *a face provizii*, etc.

Din punct de vedere semantic, construcțiile de mai sus pot fi eventive (*a face burtă, a face genunchi*), sau denota activități (*a face bani, a face lobby, a-şi face iluzii*).

2.2.6. Nu putem trece cu vederea acele construcții cu *a face* + *substantiv* nearticulat care au corespondent derivațional (au la bază substantivul respectiv): *a se face prieten – a se împrieteni, a face flori – a înflori, a se face noapte – a se înnopta, a face riduri – a se rida, a se face ghem – a se ghemui*, etc.

2.3. Observații

Între construcția cu *a face* + *substantiv* şi verbul înrudit derivațional există câteva deosebiri sintactice şi semantice.

2.3.1. Astfel, construcția cu *a face* este activă în timp ce verbul derivat este reflexiv:

a face cute – a se cuta, a face riduri – a se cuta, etc.

2.3.2. Apoi, unele verbe derivate sunt opțional reflexive, având şi o variantă intranzitivă cu acelaşi sens:

a face mucegai – a se mucegăi a face bulbuci – a se bulbuca, etc.

2.3.3. Construcția cu *a face* este reflexivă iar verbul derivat este cateodată reflexiv, având şi o variantă intranzitivă:

a se face seară - a se însera, a se face noapte – a se înnopta, etc.

2.3.4. Verbul derivat are şi o variantă tranzitivă şi o una reflexivă:

a face cocoaşă – a se cocoşa / a cocoşa pe cineva; a face bulbuci – a se bulbuca / a bulbuca ochii

BDD-A25317 © 2007 Galați University Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 23:55:10 UTC)

2.4. Construcția a face + *interjecție*

Frecvent, în construcțiile cu verbul *a face* apar şi interjecții în poziția obiectului direct. Aceste construcții sunt sinonime cu verbele derivate de la onomatopeele respective: *miorlăi, plescăi, țăcăni, ronțăi, fâsâi, ciripi, bocăni, țârâi, grohăi,* etc.

3. Construcții ternare cu a face

3.1 Construcția cu predicativ suplimentar

Verbul *a face* poate fi însoțit şi de un predicativ suplimentar.

(16) Pe fiul meu îl fac medic.
L-a făcut cu ou şi cu oțet.
Ceaiul l-a făcut bine.

Uneori verbul *a face* poate fi urmat de un adjectiv care constituie baza de derivare pentru un verb. Adjectivele aflate în această situație denumesc culori: *a face vânăt – a se învinețI, a face alb – a se albi, a face verde – a se înverzi*. Există verbe care sunt derivate de la numeroase adjective din diferite sfere semantice: *a face creț – a încreți, a face sănătos – a însănătoşi, a face bogat – a îmbogăți, a face dulce – a îndulci, a face vesel – a înveseli.*

3.2. Construcția copulativă cu a face

Ca *verb copulativ*, verbul *a face* poate fi atât reflexiv cât şi nereflexiv:

a face pe prostul, a face pe nevinovata (nereflexiv)
Se face că ascultă ce spunem noi. (reflexiv)

4. Construcții tranzitive cu a face

Ca *verb intranzitiv*, *a face* se construieşte cu un circumstanțial cantitativ:

Marfa face 100 de lei,

cu un circumstanțial de loc:

Au făcut la dreapta

sau cu o propoziție conjuncțională în poziția subiectului:

Nu face să mă deplasez până acolo.

5. Construcții reflexive cu a face

Ca *verb reflexiv*, *a face* apare în câteva construcții de genul:

a i se face frică de, a i se face silă de, a i se face dor de, etc.

Alteori, în poziția subiectului apar substantive, provenite din adjective (ex. *roşu, negru*); construcțiile fac referire strictă la stări psihice:

a i se face negru / roşu în fața ochilor.

Subiectul verbului *a face* poate fi reprezentat şi de o întreagă propoziție, având ca element introductiv conjuncția subordonatoare *să*:

(17) Cum se face că iar ai întârziat?

BDD-A25317 © 2007 Galați University Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 23:55:10 UTC)

În loc de concluzie

Fără a avea pretenția de a fi epuizat întreaga problematică avută în vedere, se poate trage concluzia că verbul *a face* apare în numeroase ipostaze sintactice, având multiple posibilități combinatorii. Demersul nostru s-a dorit o ilustrare a acestor aspecte precum şi a celor patru valențe ale verbului în discuție (tranzitiv, intranzitiv, reflexiv, copulativ), fiecare dintre ele ridicând probleme dintre cele mai interesante.

Referințe şi bibliografie:

*** 1963. *Gramatica limbii române*, vol. I, II. Bucureşti: Editura Academiei.
*** 2005. *Gramatica limbii române.Cuvântul.* Editura Academiei, Bucureşti,
*** 2005. *Gramatica limbii române. Enunțul*. Bucureşti: Editura Academiei.
*** 1996. *Dicționarul explicativ al limbii române*, ediția a II-a. Bucureşti: Editura Univers Enciclopedic.

BDD-A25317 © 2007 Galați University Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 23:55:10 UTC)